

Riksrevisionens styrelses redogörelse angående regeringens försäljning av V&S Vin & Sprit AB

Sammanfattning

Riksrevisionen har granskat regeringens försäljning av det statliga bolaget V&S Vin & Sprit AB. Resultatet av granskningen presenterades i rapporten *Regeringens försäljning av V&S Vin & Sprit AB* (RiR 2009:9). Riksrevisionens styrelse har beslutat att slutsatserna från granskningen ska överlämnas till riksdagen i form av en redogörelse.

Riksrevisionens sammanfattande slutsats från granskningen är att försäljningen av V&S Vin & Sprit AB var en väl genomförd försäljning som gav ett gott ekonomiskt resultat. Vid en jämförelse med den tidigare försäljningen av aktierna i Telia Sonera konstaterar Riksrevisionen att försäljningen av Vin och Sprit AB i flera avseenden genomförts på ett bättre sätt.

Riksrevisionens granskning visar samtidigt på brister när det gäller regeringens redovisning till riksdagen av försäljningen av Beamaktierna. Redovisningen av försäljningen var inte fullständig då den realisationsförlust som uppstod inte redovisades eller kommenterades i regeringens budgetproposition. Granskningen av försäljningen i den här delen visar också enligt Riksrevisionen att regeringens löpande förvaltning av de helägda bolagen behöver förbättras inför eventuella framtida försäljningar, bl.a. genom bättre dokumentation av förvaltningen.

Styrelsen anser att det är viktigt att resultatet av regeringens försäljning av statliga bolag noga följs upp och analyseras på det sätt som Riksrevisionen gjort i sin granskning av V&S Vin & Sprit AB. En sådan information är viktig för regeringen och Regeringskansliet men också för riksdagen.

Med detta överlämnas denna redogörelse.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning	2
Styrelsens redogörelse.....	3
Riksrevisionens granskning	4
Bakgrund	4
Granskningens inriktning.....	4
Riksrevisionens iakttagelser och slutsatser	5
Försäljningen av Vin & Sprit exklusive aktierna i Beam	5
Försäljningen av aktierna i Beam	5
Rekommendationer.....	6
Styrelsens överväganden	8

Styrelsens redogörelse

Riksrevisionens styrelse överlämnar denna redogörelse till riksdagen.

Stockholm den 30 september 2009

På Riksrevisionens styrelses vägnar

Eva Flyborg

Mats Midsander

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Eva Flyborg (fp), Anne-Marie Pålsson (m), Carina Adolfsson Elgestam (s), Eva Thalén Finné (m), Alf Eriksson (s), Per Rosengren (v), Margareta Andersson (c), Helena Hillar Rosenqvist (mp), Torsten Lindström (kd) och Agneta Lundberg (s).

Riksrevisionens granskning

Riksrevisionen har granskat regeringens försäljning av V& Vin & Sprit AB. Resultatet av granskningen har presenterats i rapporten *Regeringens försäljning av V&S Vin & Sprit AB* (RiR 2009: 9). Rapporten publicerades i juni 2009.

Bakgrund

Den 14 december 2006 meddelade regeringen sin avsikt att minska det statliga ägandet bl.a. Vin & Sprit. Efter ett auktionsförfarande beslutade staten den 31 mars 2008 att sälja V&S Vin & Sprit AB (i fortsättningen kallat Vin & Sprit) till Pernod Ricard S.A. för 55 miljarder kronor. Försäljningen slutfördes den 24 juli 2008, då staten även beslutade att överlåta statens aktieinnehav i Beam Global Spirits & Wine, Inc. till Fortune Brands, Inc. för 2,8 miljarder kronor.

År 2001 köpte Vin & Sprit tio procent av aktierna i Beam från Fortune för 528 miljoner US-dollar för att öka kontrollen över distributionen av Vin & Sprits produkter i USA. Vin & Sprit fick som en följd av köpet bl.a. en styrelseplats i Beam. Ett aktieägaravtal upprättades mellan parterna som bl.a. reglerade försäljning och återköp av aktierna i Beam vid ett ägarbyte i Vin & Sprit.

I budgetpropositionen för 2009 redovisade regeringen för riksdagen målet med försäljningen av Vin & Sprit, försäljningens genomförande, försäljningen av innehavet i Beam, resultatet av försäljningen samt rådgivningskostnader.

Granskningens inriktning

Följande övergripande frågor ställs i granskningen:

- Genomförde staten försäljningen av Vin & Sprit samt aktieinnehavet i Beam Global Spirits & Wine i enlighet med gällande lagstiftning, riksdagsbeslut och best practice för en sådan försäljningsprocess?
- Baserades regeringens redovisning av försäljningen i budgetpropositionen för 2009 på ett tillfredsställande underlag?

Riksrevisionens iakttagelser och slutsatser

Försäljningen av Vin & Sprit exklusive aktierna i Beam

Riksrevisionens sammanfattande bedömning är att försäljningen av Vin & Sprit exklusive aktierna i Beam var en väl genomförd försäljning med ett gott ekonomiskt resultat. Ett gott försäljningsresultat uppnåddes trots att regeringen ställde mycket höga krav på att köparen skulle ta de mest väsentliga ris-

kerna och därigenom minska statens riskexponering. Granskningen visar också att försäljningen genom auktion planerades och genomfördes i alla väsentliga delar i enlighet med best practice. Regeringens planering och genomförande av försäljningen skedde så att de rådande gynnsamma marknadsförutsättningarna vid försäljningstillfället kunde utnyttjas.

Försäljningen av aktierna i Beam

Riksrevisionens bedömning är att den administrativa hanteringen av separationen av aktierna i Beam från Vin & Sprit genomfördes på ett effektivt sätt. Då en förhandlad uppgörelse om försäljningspriset inte kunde uppnås fastställdes försäljningspriset av en oberoende värderingsman i enlighet med aktieägaravtal från 2001.¹ Försäljning av innehavet i Beam genererade en realisationsförlust om cirka 2,1 miljarder kronor i förhållande till bokfört värde. Det bokförda värdet var det belopp som aktierna också värderades till i separationen av aktierna från Vin & Sprit och som staten därigenom godtog som värde på aktierna.

Riksrevisionen anger att det inte är möjligt att nu i efterhand avgöra i vilken utsträckning en förhandlad uppgörelse hade gett ett högre försäljningspris än som nu blev fallet. En sådan uppgörelse hade enligt Riksrevisionen givetvis också inneburit att en oberoende värdering att jämföra mot inte hade funnits. Riksrevisionen har dock i sin granskning identifierat några områden i Regeringskansliets förberedelser inför förhandlingarna som kan ha påverkat möjligheterna att framgångsrikt genomföra en förhandlad uppgörelse. Adekvata mandat, instruktioner om lägsta pris och analyser av risker för olika alternativ var inte på plats när förhandlingarna inleddes.

Aktieägaravtalet och omständigheterna runt detta hade stor betydelse för försäljningen av aktierna i Beam. Granskningen visar att Regeringskansliet i sin förvaltning inte dokumenterade de händelser som hörde samman med aktieägaravtalet och innehavet av Beamaktier från 2001. Någon djupare kunskap om avtalet och dess konsekvenser fanns enligt Riksrevisionen inte inom Regeringskansliet. När det stod klart att aktierna i Beam skulle säljas fick Regeringskansliet denna kunskap successivt med hjälp av sina rådgivare. Detta visar enligt Riksrevisionen att regeringens löpande förvaltning av de helägda bolagen behöver förbättras inför eventuella framtida försäljningar, bl.a. genom dokumentation av förvaltningen. Under den löpande förvaltningen kan det komma att genomföras åtgärder som är berättigade från bolagets sida men som på olika sätt begränsar statens äganderättigheter. I sådana fall måste det enligt Riksrevisionen finnas en god kännedom om begränsningar i statens äganderättigheter och de konsekvenser dessa kan ha.

Riksrevisionens bedömning är att uppgifterna i Regeringskansliets beskrivning av försäljningen av Vin & Sprit och Beam i budgetpropositionen är korrekta. Redovisningen är dock ofullständig i två avseenden. Försäljningen

¹ Den oberoende värderingen fastställde värdet av Beam-aktierna till 455 miljoner dollar.

av Beam genererade en realisationsförlust för staten på 2,1 miljarder kronor, något som inte redovisades till riksdagen. Givet att regeringens uttalade mål är att använda försäljningsintäkterna till att betala av statsskulden hade det enligt Riksrevisionen varit relevant att i redovisningen av försäljningen även visa på försäljningens effekter på statsskulden.

Jämförelse med försäljningen av aktierna i Telia Sonera

Riksrevisionen anser att regeringens försäljning av Vin & Sprit exklusive aktierna i Beam har förbättrats på flera punkter jämfört med försäljningen av 8 % av aktierna i Telia Sonera. Dessa punkter är:

- Målen med försäljningen av Vin & Sprit var tydligt formulerade, relevanta och prioriterade vilket starkt bidrog till att Regeringskansliet uppnådde målen i försäljningen.
- Upphandlingen av rådgivarna skedde i enlighet med best practice.
- Regeringskansliets interna kompetens avseende praktisk erfarenhet av planering och genomförande av försäljningar har förstärkts.
- Säljaren uppfattades av rådgivarna som väl förberedd, tillförlitlig och taktisk samt ansågs kapabel att ta avvägda risker avseende försäljningen.
- Regeringskansliets akt är bättre strukturerad och mer komplett än akten från regeringens försäljning av 8 % i Telia Sonera.
- Regeringens rapportering till riksdagen om försäljningen av Vin & Sprit var sakligare än regeringens redovisning av försäljningen av 8 % av aktierna i Telia Sonera.

Rekommendationer

Riksrevisionen vill betona att det är viktigt att det även fortsättningsvis sker ett lärande i regeringen och Regeringskansliet avseende de försäljningar som kan komma att genomföras. Detta föranleder Riksrevisionen att rekommendera regeringen att inför kommande försäljningar sammanställa och följa relevant best practice för respektive typ av planerad transaktion. Denna best practice bör baseras på andras erfarenheter av framgångsrika försäljningar och egna erfarenheter från tidigare försäljningar.

Riksrevisionens iakttagelser och slutsatser avseende försäljningen av aktierna i Beam föranleder Riksrevisionen att rekommendera följande:

- Regeringen bör i försäljningsarbetet ha en handlingsberedskap för att kunna dra fördel av gynnsamma marknadsförutsättningar genom att planera och genomföra affärsmässiga förhandlingar. En fortsatt utveckling av Regeringskansliets kompetens och arbetsformer är av central betydelse för att en sådan handlingsberedskap ska finnas.
- Regeringen bör säkerställa att Regeringskansliet i förekommande fall tydligt dokumenterar de förutsättningar och restriktioner i ett statligt bolags förvaltning som är av betydelse för eventuella framtida försäljningar.
- Regeringen bör redovisa försäljningarna till riksdagen på ett fullständigt och relevant sätt.

Styrelsens överväganden

Riksrevisionens styrelse har funnit att slutsatserna av den granskning som Riksrevisionen redovisat i rapporten *Regeringens försäljning av V&S Vin & Sprit AB* (RiR 2009:9) ska överlämnas till riksdagen i form av en redogörelse. Styrelsen vill i anslutning till detta anföra följande.

Riksrevisionens sammanfattande slutsats från granskningen är att försäljningen av V&S Vin & Sprit AB var en väl genomförd försäljning som gav ett gott ekonomiskt resultat. Granskningen visar också att försäljningen i alla väsentliga delar planerades och genomfördes i enlighet med best practice. Vid en jämförelse med den tidigare försäljningen av aktierna i Telia Sonera konstaterar Riksrevisionen att försäljningen av Vin & Sprit AB i flera avseenden genomförts på ett bättre sätt.

Riksrevisionen riktar däremot kritik mot regeringen när det gäller redovisningen till riksdagen av försäljningen av Beamaktierna. Redovisningen av försäljningen var korrekt men inte fullständig då bl.a. den realisationsförlust som uppstod inte redovisades eller kommenterades i regeringens budgetproposition. Granskningen av försäljningen i den här delen visar enligt Riksrevisionen att regeringens löpande förvaltning av de helägda bolagen behöver förbättras inför eventuella framtida försäljningar, bl.a. genom bättre dokumentation av förvaltningen.

Styrelsen anser att det är viktigt att resultatet av regeringens försäljning av statliga bolag följs upp och analyseras på det sätt som Riksrevisionen gjort i sin granskning av V&S Vin & Sprit AB. Så snart som möjligt efter en försäljning behöver det göras en ingående genomgång och analys av försäljningsresultatet och försäljningsprocessens genomförande. Sådan information är viktig för att ge regeringen och Regeringskansliet behövliga erfarenheter och kunskap inför eventuella framtida försäljningar. Även riksdagen har ett behov av att ta del av sådan information.

Styrelsen anser således att Riksrevisionens granskning av försäljningen av V&S Vin & Sprit AB är en värdefull information för såväl regeringen och Regeringskansliet som riksdagen. Därmed överlämnas denna redogörelse.